

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХӨТӨЛБӨР, ҮНДСЭН ДҮРЭМ

2022 он

АГУУЛГА

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХӨТӨЛБӨР (Хичээн эрмэлзэх зүйл)	1-6		
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ҮНДСЭН ДҮРЭМ	7-73		
НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ Ерөнхий зарчим, зүйл	7-10	НАЙМДУГААР БҮЛЭГ Намын хэвлэл, мэдээлэл, эрдэм шинжилгээний байгууллага	52-53
ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ Намын гишүүнчлэл	11-20	ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ Намын хяналт	54-61
ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ Намын анхан шатны байгууллага (НАШБ)	21-26	АРАВДУГААР БҮЛЭГ Намаас сонгуульд нэр дэвшигчийг тодруулах	62-64
ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ Намын дунд шатны байгууллага /НДШБ/	27-33	АРВАН НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ УИХ болон ИТХ дахь Монгол Ардын Намын бүлэг	65-66
ТАВДУГААР БҮЛЭГ Намын дээд байгууллага	34-43	АРВАН ХОЁРДУГААР Монгол Ардын Нам ба бусад байгууллага	67-68
ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ Монгол Ардын Намын дарга	44-45	АРВАН ГУРАВДУГААР Намын өмч хөрөнгө	69-73
ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ Монгол Ардын Намын гүйцэтгэх байгууллага	46-51		

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХӨТӨЛБӨР

(Хичээн эрмэлзэх зүйл)-ийн шинэчилсэн найруулга

ШИНЭ ЗУУН ДЭВШИЛТЭТ БОДЛОГО

ЭРХЭМ ЗОРИЛГО

Монгол Ардын Нам нь Монгол Улсын тусгаар тогтнол, үндэсний язгуур эрх ашгийг эрхэмлэн дээдэлсэн, хүмүүнлэг, иргэний ардчилсан нийгмийг бэхжүүлсэн, өмнөх үеийн амжилт бүтээл, өнөө үеийн хичээл зүтгэл, ирээдүй хойч үеийнхээ хүсэл мөрөөдлийг тээсэн сайн сайхан нийгмийг цогцлооно.

ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Монгол Ардын Нам нь **ЭРХ ЧӨЛӨӨ, ШУДАРГА ЁС, ЭВ САНААНЫ НЭГДЭЛ**, үндэсний язгуур ашиг сонирхлыг дээдэлсэн **СОЦИАЛ ДЕМОКРАТ** үзэл баримтлалтай улс төрийн байгууллага мөн.

Монгол Ардын Нам нь ардчилсан засаглалыг төлөвшүүлэгч, нөөц, баялгийн тэгш, хүртээмжтэй, шударга хуваарилалтыг дэмжигч, төрийн зохистой оролцоо бүхий эдийн засаг, нийгмийн сайн сайхны төлөөх дэвшилтэт үзэл санааг дээдлэгч Монгол Улсын **ТУСГААР ТОГТНОЛ, ҮНДЭСНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН БАТАЛГАА**, хөгжил дэвшлийн хөдөлгөгч хүч мөн.

Монгол Ардын Нам нь Монгол Улсын гадаад бодлогын үзэл баримтлалд тулгуурлан, даян дэлхийн энх тайван, улс орнуудын тогтвортой хөгжлийг эрхэмлэсэн социал демократ үзэл санааны түүчээ, төлөвшиж нягтарсан, дэвшилтэт нам мөн.

ҮНЭТ ЗҮЙЛ

Монгол Ардын Намын үнэт зүйл нь эрх чөлөө, шударга ёс, эв санааны нэгдэл мөн.

Эрх чөлөө гэж хүн бүр эрх чөлөөгөө эдлэх, сонголт хийх боломжоор хангагдаж, хүний эрх, эрх чөлөөнд дур зоргоор халдахаас хамгаалагдаж, эрх, үүрэг, хариуцлагын нэгдэл бий болсон байхыг;

Шударга ёс гэж хүн бүрд сайхан амьдрах тэгш боломжийг олгож, нийгмийн нөөцийг шударга хуваарилахыг;

Эв санааны нэгдэл гэж хүн бүр харилцан хариуцлага хүлээж, бие биенээ дэмжин, нийгмийн сайн сайхны төлөө хамтран ажиллахыг тус тус ойлгоно.

ЭРХЭМ ЗОРИЛГОО ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮНДСЭН ЧИГЛЭЛ

НЭГ. ХҮНИЙ ЭРХ, СОЦИАЛ ДЕМОКРАТ ҮНЭТ ЗҮЙЛС

Хүний эрх, эрх чөлөөг тууштай хамгаалж, зөрчигдөхөөс сэргийлж, үүрэг, хариуцлагаа ухамсарласан иргэдийн хяналт, оролцоог дэмжинэ.

Хүний үндсэн эрхийг бүрэн дүүрэн, бодитой хэрэгжүүлэх улс төр, нийгэм, эдийн засгийн нөхцөлийг бүрдүүлж, хуульчлан хамгаална.

Нийгмийн шударга ёсыг бий болгох, баян хоосны хэт ялгааг арилгахад чиглэсэн дэвшилтэт татварын бодлого хэрэгжүүлнэ.

Эв санааны нэгдэлтэй, чөлөөт, шударга нийгмийг байгуулахын тулд нийгмийн хамгааллын зохистой, үр дүнтэй, үр нөлөөтэй бодлого хэрэгжүүлнэ.

Эрх мэдлийн давуу байдал үүсгэхгүйгээр төр, хувийн хэвшил, үйлдвэрчний эвлэл зэрэг иргэний

нийгмийн байгууллагуудтай хамтран, нийгмийн бүх талын эрх ашгийн тэнцвэртэй байдлыг хангахад чиглэсэн бодлого хэрэгжүүлнэ.

ХОЁР. ЭВ САНААГААР НЭГДСЭН НИЙГЭМ

Нийтийн сайн сайхны төлөө нийгмийн нөөц, баялгийг хуваарилахад төрийн зохицуулалт, иргэний идэвхтэй оролцоог хангаж, иргэн бүрд эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг хүртээмжтэй, чанартай хүргэж байхыг эн тэргүүнд тавина.

Эрүүл амьдралын хэв маягийг дэмжсэн, урьдчилан сэргийлэх нийгмийн эрүүл мэндийн тогтолцоог бэхжүүлнэ.

Бүгдийг тэгш хамарсан, адил тэгш боломж олгосон, чанартай, насан туршдаа суралцахуйц, бүх нийтийн боловсролыг дэмжинэ.

Ажлын байрыг нэмэгдүүлсэн, хөдөлмөрийн харилцаанд ажилтан, ажил олгогчийн эрхийг тэнцвэртэй хангасан, амьдралд хүрэлцэхүйц цалин хөлс бүхий зохистой хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.

Хот, хөдөөгийн харилцан шүтэлцээтэй хөгжлийн бодлого хэрэгжүүлж, амьдралын чанарын ялгааг бууруулна.

ГУРАВ. ШУДАРГА ЁСНЫ ЗАСАГЛАЛ

Хяналт тэнцлийн зарчмыг тусгасан эрх мэдлийн хуваарилалтыг боловсронгуй болгож, хууль дээдлэх ёсыг чанд сахисан, хүний эрх, эрх чөлөөг дээдлэн хамгаалсан парламентын ардчилсан засаглалыг бэхжүүлнэ.

Нээлттэй, хариуцлагатай, авлигаас ангид засаглалыг төлөвшүүлнэ.

Бүх нийтийн сайн сайхны төлөөх нийгэм, эдийн засгийн бодлого, үйл ажиллагаанд төрийн оролцоог зохистой болгоно.

Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангасан бодлого, эрх зүйн орчин, соёлыг бүрэн төлөвшүүлнэ.

Цахим хуваагдлыг арилгаж, хүн бүрд хүртээмжтэй цахим шилжилт хийнэ.

ДӨРӨВ. ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖИЛ, ЧАНАРТАЙ ӨСӨЛТ БҮХИЙ ЭДИЙН ЗАСАГ

Инновац шингээсэн, бүтээмж өндөртэй, өрсөлдөх чадвартай, экспортын чиг баримжаатай, олон тулгуурт эдийн засгийн хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

Шинжлэх ухаан, технологийн ололт, инновац, бүтээмжид суурилсан үндэсний аж үйлдвэрийн чадавхыг нэмэгдүүлнэ.

Нийтийн сайн сайхныг цаг ямагт эрхэмлэн, тэгш бус байдлыг бууруулах нийгэм-эдийн засгийн бодлогоор чинээлэг дундаж давхаргыг тэлнэ.

Ядуурлыг бууруулах цогц бодлого боловсруулж, орлого хүртээмжийг нэмэгдүүлснээр хүн бүр нийгмийн амьдралд эрх тэгш оролцох боломжийг нээнэ.

Үе хоорондын шударга ёсны зарчмаар нөөц баялгийг ирээдүй хойч үедээ хадгалан үлдээх, гадаад өрийн асуудлаар хойч үедээ дарамт, хохирол учруулахгүй байх бодлого хэрэгжүүлнэ.

ТАВ. ЭХ ДЭЛХИЙД ЭЭЛТЭЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

Дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлтийг бууруулахад хувь нэмрээ оруулсан ногоон хөгжлийн цогц бодлогыг бүх талаар дэмжинэ.

Үндэсний язгуур соёл, хэл, ёс, заншил, нүүдлийн соёл иргэншлийн шилдэг өвийг хадгалан, хамгаалж уламжлан хөгжүүлнэ.

Шинжлэх ухаан, инновацын дэвшлийг нэвтрүүлж, өөрчлөгдөж буй дэлхий ертөнцөд дасан зохицох үндэсний чадавхыг бэхжүүлнэ. Бүтээлч сэтгэлгээ, бүтээлч хөдөлмөрийн үнэ цэнийг өсгөж, оюуны хөгжлийг эн тэргүүнд тавина.

Хүн төрөлхтний оршихуйн үндэс болсон байгаль орчноо унаган төрхөөр нь хойч үедээ өвлүүлэхийг зорино.

Экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хадгалсан хөдөө аж ахуй, хариуцлагатай аж үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ГИШҮҮД, ДЭМЖИГЧИД БИД:

Монгол Улсын тусгаар тогтнол, үндэсний язгуур эрх ашгийг эрхэмлэн дээдэлж, намын хөтөлбөр, үнэт зүйл, үзэл санаан дор эвлэлдэн нэгдэж, эх орныхоо өнгөрсөн, өнөө, ирээдүйн өмнө түүхэн хариуцлага хүлээж байгаагаа гүнээ ухамсарлан эрх чөлөө, шударга ёс, эв санааны нэгдлийг чандлан сахихаа батлан илэрхийлж байна.

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ҮНДСЭН ДҮРЭМ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ ЕРӨНХИЙ ЗАРЧИМ, ЗҮЙЛ

1 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ.

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ЗОРИЛГО, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ НИЙТЛЭГ ЗАРЧИМ

1.1. Монгол Ардын Нам нь Монгол Ардын Хувьсгалт Нам (МАХН)-ын зүй ёсны эхлэл ба үргэлжлэл бөгөөд Монгол Улсын ТУСГААР ТОГТНОЛ, ХҮНИЙ ЭРХ, ЭРХ ЧӨЛӨӨ, ШУДАРГА ЁС, ЭВ САНААНЫ НЭГДЭЛ, үндэсний язгуур эрх ашгийг эрхэмлэн дээдэлсэн, социал демократ үзэл баримтлал бүхий улс төрийн байгууллага (хуулийн этгээд) мөн.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

1.2. Ард түмнийхээ хүсэл зоригийг илэрхийлэн хамгаалж, улс орондоо хүмүүнлэг, иргэний

ардчилсан нийгэм цогцлуулан хөгжүүлэхийн төлөө зүтгэх нь Монгол Ардын Намын эрхэм зорилго мөн. Монгол Ардын Нам нь төрийн болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагыг байгуулах сонгуульд ялалт байгуулах буюу олонх болж бодлого, хөтөлбөрөө хэрэгжүүлэхийн төлөө ажиллана.

1.3. Монгол Ардын Нам Монгол Улсын Үндсэн хууль бусад хуулийг чандлан сахиж хуулийн хүрээнд энэхүү дүрмийг удирдлага болгон ажиллана.

1.4. Монгол Ардын Намын төв байгууллага Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотод байрлана.

1.5. Нам үйл ажиллагаандаа дараах нийтлэг зарчмыг баримтлан ажиллана;

1.5.1. хамтын удирдлага, эв нэгдэл, дотоод ардчилалтай байх зарчмыг баримтлан иргэдийн хүсэл зоригийг илэрхийлэн хамгаалах;

1.5.2. намын бүх шатны байгууллагын аливаа үйл ажиллагаанд гишүүдийн идэвхтэй оролцоог хангах;

1.5.3. намын удирдах байгууллагыг сонгож байгуулах бөгөөд намын бүх шатны сонгуульд нэр дэвшүүлэх, сонгон шалгаруулах үйл ажиллагааг ил тод, нээлттэй, чөлөөт өрсөлдөөний зарчмаар явуулж, саналыг нууцаар хураах;

1.5.4. намын бүх шатны байгууллага асуудлыг чөлөөтэй хэлэлцэн цөөнхийн саналд хүндэтгэлтэй хандаж, олонх нь дэмжсэн шийдвэрийг нийтээрээ дагаж биелүүлэх. Цөөнх үндэслэлтэй гэж үзвэл саналаа намын холбогдох дээд байгууллагад тавьж хариу авах;

1.5.5. намын бүх шатны байгууллага улс төрийн аливаа шийдвэрийг энэ дүрэмд заасны дагуу албан ёсны хуралдаанаараа хэлэлцэн гаргах ба хурал нь олонх ирснээр хүчинтэйд тооцогдох;

1.5.6. намын сонгуульт байгууллага, сонгуультан үйл ажиллагааныхаа талаар тухайн шатны болон дээд шатны байгууллагад тайлагнах;

1.5.7. намын ажлыг ёс зүйн өндөр түвшинд шударгаар явуулах;

1.5.8. намын бүх шатны сонгуульт байгууллагад 30-аас доошгүй хувь нь эмэгтэйчүүд байна. Санал хураалтыг энэ шаардлагад нийцүүлэн зохион байгуулна;

1.5.9. намын бүх шатны байгууллага хуралдаанаараа хэлэлцсэн асуудлаар тогтоол гаргаж, тэмдэглэл хөтлөх бөгөөд энэ дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол уул баримт бичигт хуралдаан даргалагч буюу тэргүүлэгчид гарын үсэг зурснаар хүчин төгөлдөр болно.

1.5.10. Монгол Ардын Нам нь цахим шилжилтийг

дэмжиж үйл ажиллагаандаа бүрэн нэвтрүүлнэ. Намын бүх шатны байгууллага үйл ажиллагаандаа мэдээллийн технологийг нэвтрүүлэх, цахим сүлжээний хэвийн, аюулгүй үйл ажиллагааг хангах, намын гишүүдийн цахим бүртгэлийн системийг эрхлэн хөтлөх;

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

1.5.11. Монгол Ардын Намын бүх шатны байгууллагын хурлыг танхимаар болон цахим хэлбэрээр явуулж болно. Цахим хурлын дэгийг Удирдах Зөвлөл батална.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

2 ДУГААР ЗҮЙЛ.

НАМЫН БЭЛГЭДЭЛ

2.1. Монгол Ардын Нам бэлгэдэл, далбаатай байна.

2.2. Монгол Ардын Намын бэлгэдэл нь гол төвдөө үндэсний тусгаар тогтнолын илэрхийлэл алтан соёмбыг хөх дэвсгэр дээр байрлуулсан, нийгмийн ардчиллын бэлгэдэл болсон таван хошуу хэлбэртэй, улаан өнгийн сарнай цэцэг байна.

2.3. Монгол Ардын Намын далбаа нь улаан цагаан, хөх хосолсон өнгөтэй, урт, өргөн нь 2:1-ийн харьцаатай байна. Далбааны гуравны нэгийн хэмжээстэй эхний хэсэг нь Монгол Улсын

тусгаар тогтнол, мандан бадрахын бэлгэдэл улаан, дунд хэсэг нь шударга ёс, эв нэгдэл, ариун нандины бэлгэдэл цагаан, төгсгөл хэсэг нь хөгжил дэвшил, төрт ёсны бэлгэдэл мөнх тэнгэрийн хөх өнгөтэй байна.

Далбааны төв хэсэг дэх цагаан дэвсгэрийн дунд Монгол Ардын Намын бэлгэдлийг байрлуулна.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ НАМЫН ГИШҮҮНЧЛЭЛ

3 ДУГААР ЗҮЙЛ.

МОНГОЛ АРДЫН НАМД ГИШҮҮНЭЭР ЭЛСЭХ

3.1 Монгол Ардын Намын хөтөлбөр, үндсэн дүрмийг зөвшөөрч, үйл ажиллагааг нь дэмжихээ илэрхийлсэн Монгол Улсын 18 нас хүрсэн иргэн Монгол Ардын Намд гишүүнээр элсэж болно. Намын гишүүнээр элсэж байгаа иргэн нь Монгол Ардын Намын хөтөлбөр, дүрмийг судалсан байвал зохино.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

3.2. Намд гишүүнээр элсэхээ илэрхийлсэн иргэний хүсэлтийг оршин суугаа газарт нь үйл ажиллагаа явуулдаг намын анхан шатны байгууллага /НАШБ/ хүлээн авч шийдвэрлэн намын бат

илэрхийлэх олгож, бүртгэнэ. Монгол Ардын Намд элсэх хүсэлтийг бичгээр эсхүл цахим хэлбэрээр гаргана.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

3.3. Намын гишүүнээр элсэх хүсэлтийг хүлээн авч намын цахим бүртгэлд бүртгэснээр тухайн иргэнийг намын гишүүнээр элссэнд тооцно.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

3.4. Монгол Ардын Намын гишүүний цахим бүртгэлийг Удирдах Зөвлөлөөс баталсан журмаар зохицуулна.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

4 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ.

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ГИШҮҮНИЙ ЭРХ, ҮҮРЭГ

4.1. Гишүүн дор дурдсан эрх эдэлнэ:

4.1.1. намын үзэл баримтлал, бодлого боловсруулах, хэлэлцэхэд болон намаас явуулж буй үйл ажиллагаанд оролцох;

4.1.2. намын Удирдах байгууллагад нэр дэвших, дэвшүүлэх, сонгох, сонгогдох;

4.1.3. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, УИХ-ын болон орон нутгийн сонгуульд намаас нэр дэвших

хүмүүсийн талаар намын байгууллагад саналаа тавих;

4.1.4. улс орны болон намын дотоод амьдралын асуудлаар санал тавьж хариу авах, шүүмжлэх, мэдээлэл өгөхийг шаардах;

4.1.5. намын байгууллагаас өөрийнх нь тухай хэлэлцэхэд биечлэн оролцох;

4.1.6. үзэл бодол, гишүүнчлэлийн хувьд намын өмгөөлөл, ивээлд багтах;

4.1.7. намд туслах зорилгоор гишүүд бүлгэм, клубт нэгдэн ажиллаж болно;

4.1.8. гишүүдийн төлсөн татвар, өргөсөн хандив, намын сан хөмрөгийн зарцуулалтын санхүүгийн тайланг сонсох;

4.1.9. гишүүн өөрт хамааралтай асуудлаар намын цахим бүртгэл дэх өөрийн мэдээлэлтэй танилцах;

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

4.1.10. намын гишүүний цахим бүртгэлд хамрагдаж, программ хангамж ашиглах;

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

4.1.11. намын гишүүний өргөдөл, гомдлыг тухайн шатны хяналтын байгууллага шийдвэрлээгүй, хүлээн авахаас үндэслэлгүйгээр татгалзсан эсхүл

гаргасан шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл дээд шатны хяналтын байгууллагад хандах.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

4.2. намын гишүүн дор дурдсан үүрэг хүлээнэ:

4.2.1. намын дүрмийг чанд сахин биелүүлэх;

4.2.2. гишүүн байнга оршин суугаа нутаг дэвсгэрийн анхан шатны байгууллагад харьяалагдан намын ажилд идэвхтэй оролцон намын хөтөлбөр, бодлогыг сурталчлах, хэрэгжүүлэх;

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

4.2.3. намын эгнээ, дэмжигчдийн хүрээг өргөтгөхөд тус дөхөм үзүүлэх;

4.2.4. төрийн болон орон нутгийн аливаа сонгуульд Монгол Ардын Намын хөтөлбөр, нэр дэвшигчийг сурталчлан дэмжих;

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

4.2.5. намын эв нэгдлийг хамгаалах, намын нэр хүндийг гутаасан аливаа үйлдэл гаргахгүй байх;

4.2.6. намын эрх ашигт үл нийцэх улс төрийн үйл ажиллагааг шүүмжлэн няцаах;

4.2.7. гишүүний татвар, хураамжийг тогтоосон хугацаанд тогтмол төлөх, хандив өргөх, намын

хэвлэл захиалах зэргээр намын сан, хөмрөгийг арвижуулахад идэвхтэй оролцох;

4.2.8. намын нэрийн өмнөөс сонгогдож, томилогдсон албан тушаалтан бүр хуулийг чандлан сахиж ашиг сонирхлын аливаа явцуу бүлэглэлийн нөлөөнд автахгүй байх;

4.2.9. намын ёс зүйн хэм хэмжээг сахин биелүүлэх;

4.2.10. намын эрх ашиг, албан ёсны шийдвэрт хүндэтгэлтэй хандах;

4.2.11. намын бүх шатны хурлын хаалттай хуралдаанд видео камер, гар утас, дуу хураагуур болон бусад төхөөрөмж ашиглан бичлэг хийхгүй, тараахгүй, хуралдааны тэмдэглэлийг ил болгохгүй, намын дотоод асуудлаар олон нийтэд хандаж намын нэр хүнд, эв нэгдэл, үйл ажиллагаанд сөрөг нөлөө үзүүлэхүйц үйлдэл хийхгүй байх;

4.2.12. намын Удирдах Зөвлөл, бүх шатны намын удирдах байгууллагын шийдвэрийг зөрчихгүй байх.

4.3. Намын гишүүн нь дараах тохиолдолд намын болон намын гишүүдийн нийтлэг эрх ашиг, нэр хүндийг хүндэтгэн гишүүнээс түдгэлзэх хүсэлтээ 30 хоногт багтаан гаргана. Үүнд:

4.3.1. илтэд ёс зүйн зөрчил гаргасан;

4.3.2. ашиг сонирхлын ноцтой зөрчил гаргасан;

4.3.3. авлигын гэмт хэрэгт холбогдсон.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын
30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

4.4. Монгол Ардын Намын гишүүн улс төрийн өөр намын гишүүн байхыг хориглоно.

4.5. Энэхүү дүрмийн 4.2.1, 4.2.5, 4.2.8, 4.2.9, 4.2.11, 4.2.12-ыг зөрчсөн гишүүнд улс төрийн дараах дэмжлэг үзүүлэхээс тодорхой хугацаагаар татгалзана:

4.5.1. намаас санал болгож сонгогдож, томилогддог аливаа албан тушаалд нэр дэвшүүлэх;

4.5.2. хуульд өөрөөр заагаагүй бол одоо ажиллаж байгаа албан тушаалд нь үргэлжлүүлэн ажиллуулах;

4.5.3. намын боловсон хүчний нөөцөд бүртгэх.

4.6. Энэхүү дүрмийн 4.5-т заасан хариуцлагыг тооцохдоо намын Удирдах Зөвлөл болон тухайн гишүүнийг хүний нөөцдөө бүртгэсэн намын байгууллагын тэргүүлэгчид нь намын хяналтын байгууллагын дүгнэлтийг хэлэлцэн шийдвэрлэнэ. Гаргасан шийдвэрийг тухайн гишүүнд өөрт нь болон анхан шатны байгууллагад нь мэдэгдэнэ.

4.7. Гадаад улсад ажиллаж амьдарч байгаа намын гишүүд дэмжигчдийн үүсгэл санаачилгыг нь дэмжих зорилгоор намын Бага хурал хуульд

нийцүүлэн журам гаргаж болно.

4.8. Намын гишүүн нь авлига, албан тушаалын гэмт хэрэг үйлдсэн нь шүүхээр эцэслэн тогтоогдсон бол намын удирдах байгууллагад сонгогдох, бүх шатны сонгуульд намын нэрийн өмнөөс нэр дэвших эрх эдлэхгүй.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын
30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

5 ДУГААР ЗҮЙЛ.

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ГИШҮҮНЭЭС ТҮДГЭЛЗЭХ

5.1. Намын гишүүн хууль тогтоомжид заасан тохиолдолд Монгол Ардын Намын гишүүнээс түдгэлзэх бөгөөд энэ тухайгаа НАШБ-д бичгээр мэдэгдсэний үндсэн дээр цахим бүртгэлд түдгэлзсэн тухай тэмдэглэл хийнэ. Намын гишүүний эрх түдгэлзсэн нь намын үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээлэл авах эрхийг хязгаарлахгүй.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын
30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

5.2. Түдгэлзэх үндэслэл арилсан бол НАШБ-д хүсэлтээ гаргаж гишүүнчлэлээ сэргээнэ. Намаас түдгэлзсэн нь намын гишүүн байсан нийт хугацаанаас хасагдахгүй.

6 ДУГААР ЗҮЙЛ.

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ГИШҮҮНЭЭС ГАРАХ

6.1. Монгол Ардын Намын гишүүн өөрийн хүсэлтээр намын гишүүнээс гарч болно.

6.2. Монгол Ардын Намын гишүүнээс гарч байгаа тухайгаа харьяалагдах намын үүр, анхан шатны хороонд бичгээр болон цахимаар мэдэгдэж, Монгол Ардын Намын гишүүний бат илэрхийлэхээ эргүүлэн өгнө.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

6.3. Монгол Ардын Намын гишүүнээс гарсанд тооцох асуудлыг Хяналтын Ерөнхий Хорооны хуралдаанаар шийдвэрлэнэ.

6.4. Намын гишүүн нас барсан бол түүний үр хүүхдийн хүсэлтээр намын бат илэрхийлэхийг дурсган хадгалуулж болно.

6.5. Монгол Ардын Намын гишүүнийг дараах тохиолдолд намаас гарсанд тооцно:

6.5.1. намаас Улсын Их Хурал болон орон нутгийн сонгуульд нэр дэвшигчтэй зэрэгцэн бие даан нэр дэвшсэн нам болон намын нэр дэвшигчийн эсрэг сурталчилгаа хийсэн

6.5.2. намаас сонгогдсон буюу томилогдон төрийн өндөр албан тушаал эрхэлж байх хугацаандаа авлигын гэмт хэрэг үйлдсэн болох нь шүүхийн шийдвэрээр тогтоогдсон;

6.5.3. намын бүх шатны сонгуульд нэр дэвшигч нь санал худалдаж авах үйлдэл гаргасан;

6.5.4. намын албан ёсны шийдвэр буюу олонхын саналаар шийдвэрлэсэн асуудлаар энэ дүрмийн 1.5.4-т заасан зарчмыг зөрчсөн.

6.6. Аймаг, нийслэлийн намын хяналтын хороо энэ дүрмийн 6.5-д заасан намын гишүүний зөрчлийг бусад этгээдийн ирүүлсэн гомдол, мэдээлэл болон өөрийн санаачилгаар хянан шалгаж нотлогдсон тохиолдолд дүгнэлт гарган намын хорооны тэргүүлэгчдэд танилцуулна. Намын хорооны тэргүүлэгчид дүгнэлтийг үндэслэн намаас гарсанд тооцох тухай шийдвэр гаргаж тухайн гишүүнд болон харьяалагдах намын анхан шатны байгууллагад нь мэдэгдэнэ.

6.7. Аймаг, нийслэлийн намын хорооны тэргүүлэгчдийн шийдвэрийг үндэслэлгүй гэж үзвэл гомдлоо Монгол Ардын Намын Хяналтын Ерөнхий Хороонд гаргаж болно.

6.8. Энэ дүрмийн 6.5-д заасан дутагдлаа иргэн арилсан гэж үзвэл Монгол Ардын Намд гишүүнээр дахин элсэх хүсэлтээ НАШБ-аар уламжлуулан Хяналтын Ерөнхий Хороонд гаргаж болно.

7 ДУГААР ЗҮЙЛ.

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫГ ДЭМЖИГЧ

7.1. Намын үйл ажиллагааг дэмжиж ажиллах хүсэлтээ илэрхийлсэн иргэнийг намын анхан шатны үүр, хороо дэмжигчээр бүртгэнэ.

7.2. Дэмжигч өөрийн санал, санаачилгаар намын ажилд оролцоно.

7.3. Дэмжигч НАШБ-ын зөвшөөрснөөр бүх гишүүдийн хуралд оролцож, хэлэлцэж байгаа асуудлаар саналаа илэрхийлж болно.

7.4. Дэмжигч намын нэрийн өмнөөс орон нутгийн сонгуульд нэр дэвших саналаа НАШБ-д оруулж болно.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ НАМЫН АНХАН ШАТНЫ БАЙГУУЛЛАГА (НАШБ)

8 ДУГААР ЗҮЙЛ.

НАШБ-ЫН БҮТЭЦ, ТҮҮНИЙГ БАЙГУУЛАХ

8.1. Намын анхан шатны удирдах дээд байгууллага нь нийслэлийн дүүрэгт Бага хурал, сум, баг, хороонд бүх гишүүдийн хурал байна НАШБ нь 300 түүнээс дээш гишүүнтэй тохиолдолд Удирдах дээд байгууллага нь Бага хурал байна.

8.2. НАШБ нь нийслэлд дүүргийн намын хороо, хорооны намын хороо, үүр; аймагт сумын намын хороо, үүр, багийн намын үүр байна. Шаардлагатай бол намын үүрт намын хэсэг байгуулна.

8.3. Намын гишүүдийн тоо, байршлыг харгалзан намын Удирдах Зөвлөлөөс баталсан журмыг үндэслэн НАШБ-ыг аймаг, нийслэлийн намын хорооны тогтоолоор байгуулна. Сум, дүүргийн хороо нь харьяа нутаг дэвсгэрийн намын хороо, үүрийг удирдлагаар хангана.

8.4. УИХ-ын сонгуулийн үед үйл ажиллагаагаа нэгтгэн зохицуулах зорилгоор намын анхан

шатны хэд хэдэн байгууллага хамтран тойргийн намын байгууллага байгуулан ажиллуулж болно.

8.5. Сум, дүүргийн намын хорооны болон бүх гишүүдийн хурлаар дарга, дэд дарга, тэргүүлэгчдийг 9-15 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр, хорооны намын хорооны хурлаар дарга дэд дарга тэргүүлэгчдийг 7-11 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр хоёр жилийн хугацаагаар тус сонгоно. Сум, дүүргийн намын хорооны нийт гишүүдийн 75 хувиас илүү нь, бүх гишүүдийн хурлын 50 хувиас илүү нь оролцож байгаа бол тус хурлыг хүчинтэйд тооцно.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

8.6. НАШБ-ын гишүүдийн хурал (зөвлөлгөөн, цуглаан, ярилцлага)-ыг улиралд нэгээс доошгүй, тайлангийн хурлыг жил тутам хийнэ.

8.7. НАШБ албан бичгийн хэвлэмэл хуудас, тэмдэгтэй байна.

8.8. НАШБ үйл ажиллагаандаа намын эрх бүхий байгууллагаас баталсан стандартыг баримтлан ажиллана.

8.9. Нийслэлд Хорооны намын хороог байгуулахдаа үүрийн тэргүүлэгчид, тухайн шатны намын дэргэдэх төрийн бус байгууллагын салбар

зөвлөлийн даргыг оролцуулан нэр дэвшүүлж, нууц санал хураалтаар сонгож байгуулна.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

8.10. Сум, дүүргийн намын хороог байгуулахдаа хорооны намын хороо, багийн намын үүрийн тэргүүлэгчид, тухайн шатны намын дэргэдэх төрийн бус байгууллагын тэргүүнийг оролцуулан нэр дэвшүүлж, нууц санал хураалтаар сонгож байгуулна.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

8.11. Энэ зүйлийн 8.9, 8.10-т заасан нэр дэвшигчид нь мандатын тооны гуравны хоёроос доошгүй байх бөгөөд шатлан дэвших, төлөөллийг хангах зарчмыг баримтлан байгуулна.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

8.12. НАШБ өөрийн гаргаж буй шийдвэр, хурлын тэмдэглэл, гишүүдийн бүртгэл болон холбогдох бусад асуудлыг бүртгэлжүүлсэн анхан шатны цахим архив, цахим бүртгэлийн мэдээллийн сантай байна. Цахим архив, цахим бүртгэлийн мэдээллийн сан хөтлөх журмыг Удирдах Зөвлөл батална.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

8.13. Нийслэлийн төвийн дүүрэгт намын хорооны гишүүдийн бүрэлдэхүүнийг тогтоохдоо тухайн шатны намын гишүүдийн тоо болон анхан шатны нэгжийн тоо, төлөөлөх чадавхыг харгалзан нийт гишүүдийн 3 хувиас хэтрэхгүй байхаар тогтооно.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

9 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ.

НАШБ-ЫН ЭРХ, ҮҮРЭГ

9.1. НАШБ нь бие даан, ил тод ажиллах бөгөөд дараах эрх, үүрэгтэй байна:

9.1.1. намын бодлого, шийдвэрийг сурталчлан хэрэгжүүлэх;

9.1.2. гишүүд, дэмжигчдийн эгнээг өргөтгөж, тэдэнтэй ажиллах, намын боловсон хүчний нөөцийг бүрдүүлэх, тэдгээрийн цахим бүртгэлийг хөтлөх;

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

9.1.3. намын амьдрал, улс орны тулгамдсан асуудлаар гишүүддээ мэдээлэл өгөх;

9.1.4. намын хэвлэл захиалах, хүргэх, түгээх ажлыг зохион байгуулах;

9.1.5. төрийн болон орон нутгийн сонгуулийн үед

намаас нэр дэвшигчдэд дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх;

9.1.6. намын удирдах дээд байгууллагаас гаргах баримт бичиг, шийдвэрийн төслийн талаар саналаа илэрхийлэх;

9.1.7. сум, дүүргийн ИТХ-ын сонгуульд нэр дэвшүүлэх;

9.1.8. намын удирдах дээд байгууллагад сонгогдох, түүнчлэн харьяалах нутаг дэвсгэрт УИХ-ын болон аймаг, нийслэлийн ИТХ-ын сонгууль, ИТХ-ын болон Засаг даргад нэр дэвшүүлэх хүмүүсийн талаар саналаа илэрхийлэх;

9.1.9. санхүүгийн хувьд бие даан ажиллахыг эрмэлзэн, намын санхүүг бэхжүүлэхэд тус дөхөм үзүүлэх;

9.1.10. гишүүдийнхээ нэр төрийг хамгаалах;

9.1.11. намын нэрээр сонгогдож, томилогдсон гишүүдийнхээ ажил байдлын тайлан, мэдээллийг сонсож, үнэлэлт дүгнэлт өгөх, шаардлагатай бол намын хариуцлага хүлээлгэх талаар санал гаргах;

9.1.12. энэ дүрмийн 14.4-т заасан зүйлийг харгалзан тухайн шатны ИТХ дахь намын бүлгийн ажиллах журмыг тогтоох.

9.2. Сум, дүүргийн намын хороо, үүр нь сонгуулийн өмнө болон дараа “Эвсэл” байгуулах саналыг аймаг, нийслэлийн намын хороонд тавьж болно.

9.3. “Сум, дүүргийн намын хороо холбогдох хөтөлбөр, удирдамжийн дагуу тогтмол хугацаанд сургалт, судалгааг байнга явуулж, намын бусад байгууллагуудыг шаардлагатай мэдээллээр ханган ажиллана.

10 ДУГААР ЗҮЙЛ.

НАШБ-ЫН ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ЭРХ, ҮҮРЭГ

10.1. НАШБ-ын тэргүүлэгчид нь намын хорооны болон хороо, үүрийн бүх гишүүдийн хурлын чөлөөт цагт энэ дүрмийн 9.1.1-9.1.5, 9.1.7-9.1.11-т заасан эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ.

10.2. НАШБ-ын тэргүүлэгчид нь аймаг нийслэлийн намын хорооноос өгсөн чиглэлийг үндэслэн бага хурлын тов, төлөөлөгчийн тоог Бага хурал хуралдахаас 14 хоногийн өмнө тогтоож төлөөлөгч сонгох журмыг батална.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ НАМЫН ДУНД ШАТНЫ БАЙГУУЛЛАГА /НДШБ/

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын
30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

11 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ.

АЙМАГ, НИЙСЛЭЛИЙН НАМЫН ДЭЭД БАЙГУУЛЛАГА

11.1. Намын дунд шатны байгууллага гэдэгт аймаг, нийслэлийн намын байгууллагыг ойлгоно.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын
30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

11.2. Намын дунд шатны байгууллагын удирдах дээд байгууллага нь аймаг, нийслэлийн намын Бага хурал, түүний чөлөөт цагт аймаг, нийслэлийн намын хорооны хурал байна.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын
30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

11.3. Аймаг, нийслэлийн намын Бага хурал нь НАШБ-аас сонгогдсон төлөөлөгчдөөс бүрдэнэ.

11.4. Аймаг, нийслэлийн намын хорооны тэргүүлэгчид нь Удирдах Зөвлөлөөс өгсөн чиглэлийг үндэслэн Бага хурлын тов, төлөөлөгчийн тоог Бага хурал хуралдахаас 30 хоногийн өмнө тогтоож, төлөөлөгч сонгох журмыг батална.

12 ДУГААР ЗҮЙЛ.**АЙМАГ, НИЙСЛЭЛИЙН НАМЫН БАГА ХУРЛЫН
ЭРХ, ҮҮРЭГ**

12.1. Бага хурал нь дараах эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ:

12.1.1. аймаг, нийслэлийн намын байгууллагуудын бодлого, зорилтыг тодорхойлох;

12.1.2. аймаг, нийслэлийн намын хорооны тайланг хэлэлцэх;

12.1.3. аймаг, нийслэлийн намын хорооны санхүүгийн тайланг хэлэлцэх;

12.1.4. аймаг, нийслэлийн намын хяналтын хорооны тайланг хэлэлцэх;

12.1.5. аймаг, нийслэлийн намын хорооны болон Хяналтын хорооны бүрэлдэхүүнийг сонгох, тоог тогтоох;

12.1.6. аймаг, нийслэлийн намын хорооны даргыг сонгох.

12.2. Энэ зүйлийн 12.1.5-д заасан аймаг, нийслэлийн намын хорооны гишүүдийн бүрэлдэхүүнийг тогтоохдоо тухайн шатны намын гишүүдийн тоо болон анхан шатны нэгжийн тоо, төлөөлөх чадавхыг харгалзан нийт гишүүдийн 3 хувиас хэтрэхгүй байхаар тогтооно.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

13 ДУГААР ЗҮЙЛ.**АЙМАГ, НИЙСЛЭЛИЙН НАМЫН БАГА ХУРЛЫН
ХУРАЛДААН**

13.1. Аймаг, нийслэлийн намын Бага хурлыг дөрвөн жилд нэгээс хоёр удаа хуралдуулна.

13.2. Намын хорооны гишүүдийн олонх нь, эсхүл намын анхан шатны үүр, хороодын гуравны нэгээс доошгүй нь шаардсан бол Бага хурлын ээлжит бус хуралдааныг зарлах бөгөөд чингэхдээ энэ дүрэмд заасан журмыг баримтална.

13.3. Бага хуралд сонгогдсон төлөөлөгчдийн олонх нь оролцсон бол хуралдааныг хүчинтэйд тооцно.

13.4. Бага хурлын хуралдааныг түүнээс сонгогдсон дарга, орлогч дарга удирдана.

14 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ.**АЙМАГ, НИЙСЛЭЛИЙН НАМЫН ХОРОО,
ТҮҮНИЙ ЭРХ, ҮҮРЭГ**

14.1. Аймаг, нийслэлийн намын хороог аймаг, нийслэлийн намын Бага хурлаас сум, дүүргийн намын хорооны тэргүүлэгчид, тухайн шатны намын дэргэдэх төрийн бус байгууллагын тэргүүнийг оролцуулан нэр дэвшүүлж, нууц санал хураалтаар дараагийн Бага хурал хүртэлх

хугацаагаар сонгох бөгөөд дараах эрх, үүрэгтэй байна:

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

14.1.1. намын анхан шатны байгууллагыг удирдах, тэдэнд бүх талын дэмжлэг туслалцаа үзүүлж, үйл ажиллагааг нь уялдуулан зохицуулах;

14.1.2. намын үндсэн дүрэм, Монгол Ардын Намын хөтөлбөр, намын Их, Бага хурал, аймаг, нийслэлийн намын Бага хурлын шийдвэрийн хэрэгжилтийг орон нутагт зохион байгуулах;

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

14.1.3. намын бодлого, шийдвэрийг гишүүдэд ил тод мэдээлж, сурталчлан таниулах болон хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, хяналт тавих, биелэлтийг нь дүгнэж намын гишүүдэд мэдээлэх;

14.1.4. намын хорооны дэд даргыг сонгох;

14.1.5. аймаг, нийслэлийн намын хорооны дарга, дэд даргыг оролцуулан 13-23 хүртэл хүний бүрэлдэхүүнтэй тэргүүлэгчдийг сонгох;

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

14.1.6. иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал дахь Монгол Ардын Намын бүлэгт чиглэл өгөх;

14.1.7. аймаг нийслэлийн намын байгууллагын удирдлагыг намын хүний нөөцийн нэгдсэн бодлого, журмын хүрээнд хэрэгжүүлж намын сургалт, судалгааг тогтоосон журмын дагуу зохион явуулах;

14.1.8. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид болон УИХ-ын гишүүнд нэр дэвшүүлэх хүмүүсийн талаар санал гаргах, нэр дэвшигчийн сонгуулийн ажлыг орон нутагт зохион байгуулах;

14.1.9. аймаг, нийслэлийн ИТХ-ын сонгуульд нэр дэвшүүлэх, сонгуулийн ажлыг зохион байгуулах;

14.1.10. аймаг, нийслэлийн ИТХ-ын дарга, Засаг даргад нэр дэвшүүлэх асуудлыг намын Удирдах Зөвлөлтэй зөвшилцөн шийдвэрлэх;

14.1.11. орон нутгийн сонгуулийн үр дүнд “Эвсэл” байгуулж, ажиллах шаардлага гарвал энэ тухай намын Удирдах Зөвлөлтэй зөвшилцөн шийдвэр гаргах;

14.1.12. намын гишүүдийн тоо, боловсон хүчний нөөцийг бүрдүүлэн нэгдсэн бүртгэл хөтлөх;

14.1.13. намын санхүүг бэхжүүлэх;

14.1.14. намын байгууллагын архив, албан хэрэг хөтлөх ажлыг зохих хууль тогтоомж, дүрэм, зааврын дагуу зохион байгуулах;

14.1.15. намын хорооны хурлыг жилд хоёроос доошгүй удаа хуралдуулах.

14.2. Энэ зүйлийн 14.1-т заасан нэр дэвшигчид нь мандатын тооны гуравны хоёроос доошгүй байх бөгөөд шатлан дэвших, төлөөллийг хангах зарчмыг баримтлан байгуулна.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

14.3. Аймаг, нийслэлийн намын хорооны хуралд намын гишүүдийг урилгаар оролцуулан хуралдааныг өргөтгөн хийж болно. Намын хорооны тэргүүлэгчид аймаг, нийслэлийн намын хорооны хуралдаанд урилгаар оролцох гишүүдийн тоог тогтооно.

14.4. Аймаг, нийслэлийн намын хороод нь энэ дүрмийн 40, 41 дүгээр зүйлийг харгалзан тухайн шатны ИТХ дахь Монгол Ардын Намын бүлгийн ажиллах журмыг тогтооно.

14.5. Аймаг, нийслэлийн намын хороо Бага хурлын чөлөөт цагт орон гарсан гишүүнээ нөхөн сонгоно.

15 ДУГААР ЗҮЙЛ.

АЙМАГ, НИЙСЛЭЛИЙН НАМЫН ХОРООНЫ ТЭРГҮҮЛЭГЧИД, ДАРГА

15.1. Аймаг, нийслэлийн намын хороонд гүйцэтгэх байгууллага нь тэргүүлэгчид байна.

15.2. Аймаг, нийслэлийн намын хорооны хурлын чөлөөт цагт түүний Тэргүүлэгчид энэ дүрмийн 14.1.1-14.1.3; 14.1.6; 14.1.11-14.1.14-т заасан эрх, үүргийг хэрэгжүүлж, үр дүнг намын хорооны

хуралд тайлагнана. Тэргүүлэгчид намын хорооны жилийн төсөв, түүний гүйцэтгэлийн тайланг батална.

15.3. Тэргүүлэгчид бүрэлдэхүүнийхээ олонхын ирцтэйгээр асуудлыг хэлэлцэж олонхын саналаар тогтоол гаргах бөгөөд хуралдааныг аймаг, нийслэлийн намын хорооны дарга, түүний эзгүйд дэд дарга удирдаж, шийдвэрт гарын үсэг зурж баталгаажуулна.

15.4. Аймаг, нийслэлийн намын хорооны тэргүүлэгчдийн тогтоолоор намын хорооны дарга, дэд дарга, ажлын албаны улс төрийн болон санхүүгийн ажилтнуудаас оролцуулан аймаг, нийслэлийн намын хорооны нарийн бичгийн дарга нарын Зөвлөлгөөнийг байгуулж болно. Зөвлөлгөөн нь намын хорооны өдөр тутмын үйл ажиллагаа, намын хорооны аж ахуй санхүүгийн холбогдолтой асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэх, намын гишүүд, иргэдээс намын үйл ажиллагаатай холбогдуулан гаргасан санал хүсэлт, өргөдөлд хариу өгөх ажлыг зохион байгуулна. Зөвлөлгөөний тэмдэглэл хөтөлж, тогтоол гаргана.

15.5. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн ИТХ-ын сонгуульд олонх болсон бол намын дүрмийн 24.3-т заасан зарчмыг баримтлан тухайн шатны намын хорооны даргыг Засаг даргад нэр дэвшүүлж болно.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

ТАВДУГААР БҮЛЭГ НАМЫН ДЭЭД БАЙГУУЛЛАГА

16 ДУГААР ЗҮЙЛ.

НАМЫН ДЭЭД БАЙГУУЛЛАГЫН ТОГТОЛЦОО

16.1. Монгол Ардын Намд удирдах дээд байгууллага нь Намын Их Хурал, төлөөллийн төв байгууллага нь Монгол Ардын Намын Бага хурал байна.

17 ДУГААР ЗҮЙЛ.

НАМЫН ИХ ХУРАЛ, ТҮҮНИЙ БҮРЭН ЭРХ

17.1. Ээлжит Их хурлыг дөрвөн жилд нэгээс хоёр удаа хуралдуулна.

17.2. Намын ээлжит Их хурлыг хуралдуулах тухай шийдвэрийг хуралдах өдрөөс 45-аас доошгүй хоногийн өмнө гаргана.

17.3. Намын Их хурал хуралдах тов, төлөөлөгчдийн тоо, тэдгээрийг сонгох журмыг Бага хурал тогтооно.

17.4. Намын Их хурал намын бодлогын ямар ч асуудлыг хэлэлцэж болох бөгөөд дараах асуудлыг өөрийн онцгой бүрэн эрхэд хадгалж шийдвэрлэнэ:

17.4.1. намын үндсэн дүрэм, Монгол Ардын Намын хөтөлбөр, Хяналтын Ерөнхий Хорооны дүрмийг батлах, тэдгээрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулах;

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

17.4.2. намын Бага хурал, Хяналтын Ерөнхий Хорооны бүрэлдэхүүнийг сонгох, тэдгээрийн тайланг хэлэлцэх;

17.4.3. Монгол Ардын Намын даргыг сонгох, намын нэрийг өөрчлөх, намыг өөрчлөн байгуулах.

18 ДУГААР ЗҮЙЛ.

НАМЫН ИХ ХУРЛЫН ХУРАЛДААН

18.1. Намын Их хуралд сонгогдсон нийт төлөөлөгчдийн гуравны хоёроос илүү нь оролцож байгаа бол Их хурлыг хүчинтэйд тооцно.

18.2. Намын Их хурлыг түүнээс сонгогдсон тэргүүлэгчид удирдана.

19 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ.

НАМЫН ЭЭЛЖИТ БУС ИХ ХУРАЛ

19.1. Намын Бага хурлын гишүүдийн гуравны хоёр, эсхүл намын нийт гишүүдийн гуравны нэг нь шаардсан бол намын ээлжит бус Их хурлыг зарлан хуралдуулна.

19.2. Монгол Ардын Намын дарга намын ээлжит бус Их хурлыг хуралдуулах саналыг Бага хуралд оруулах эрхтэй бөгөөд Бага хурлын хуралдаанд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёр нь дэмжвэл ээлжит бус Их хурал хуралдуулах шийдвэр гаргана.

19.3. Энэ дүрмийн 19.2-т зааснаар намын ээлжит бус Их хурлыг хуралдуулахад 17.3-т заасан журмыг баримтална.

19.4. Намын ээлжит бус Их хурал нь энэ дүрмийн 17 дугаар зүйлд заасан бүрэн эрхийг эдэлж, хуралдааныг 18 дугаар зүйлд заасны дагуу зохион байгуулна.

20 ДУГААР ЗҮЙЛ.

НАМЫН БАГА ХУРАЛ, ТҮҮНИЙ ЭРХ, ҮҮРЭГ

20.1. Намын Их хурал намын Бага хурлыг 479

гишүүний бүрэлдэхүүнтэйгээр дараагийн Их хурал хүртэлх хугацаагаар байгуулна. Бага хурлын гишүүдийг сонгохдоо Монгол Улсын Их Хурал, Засгийн газрын гишүүн, аймаг, нийслэлийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын дарга, Засаг дарга, аймаг, нийслэлийн намын хорооны дарга, орон тооны дэд даргаар сонгогдож томилогдсон гишүүдийг оролцуулан нэр дэвшүүлж саналыг нууцаар хураана. Бага хурлын гишүүдийн 30-аас доошгүй хувь нь намын анхан шатны байгууллагын төлөөллөөс бүрдэнэ.

20.2. Аймаг, нийслэлийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга, Засаг дарга, аймаг, нийслэлийн намын хорооны дарга, орон тооны дэд дарга өөрчлөгдвөл түүнийг Бага хурлын гишүүнээс чөлөөлж, оронд нь сонгогдож, томилогдсон гишүүнийг намын Бага хурлын гишүүнд нэр дэвшүүлж энэ дүрэмд заасан журмын дагуу сонгоно.

20.3. Намын Бага хурал дараах эрх, үүрэгтэй байна:

20.3.1. намын Их хурлын шийдвэрийг хэрэгжүүлэх ажлын чиглэлийг тодорхойлох;

20.3.2. УИХ-ын сонгуульд оролцох намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хэлэлцэж батлах, Монгол Ардын Намаас УИХ-ын болон Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуульд нэр дэвшүүлэх;

20.3.3. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, УИХ-ын болон орон нутгийн сонгуульд “Эвсэл” байгуулж оролцох шаардлагатай гэж үзвэл энэ тухай хэлэлцэж шийдвэр гаргах;

20.3.4. УИХ-ын Сонгуулийн үр дүнд “Эвсэл”-ийн Засгийн газар байгуулах шаардлага гарвал энэ тухай хэлэлцэж шийдвэр гаргах;

20.3.5. Монгол Улсын Ерөнхий сайдаар томилуулах санал гаргах;

20.3.6. намын Удирдах Зөвлөлийг байгуулж ажиллуулах, түүний тайланг хэлэлцэж, ажилд нь үнэлэлт дүгнэлт өгөх;

20.3.7. намын Их хурлын чөлөөт цагт намын дарга орон гарвал Бага хуралд оролцсон гишүүдийн гуравны хоёрын саналаар шинэ даргыг сонгох;

20.3.8. намын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Нарийн бичгийн дарга, Удирдах Зөвлөлийн гишүүнийг сонгох;

20.3.9 намын Их хурлын чөлөөт цагт намын Бага хурлын бүрэлдэхүүнд орон гарвал нөхөн сонгох;

20.3.10. намын бүх шатны байгууллага, удирдах бүрэлдэхүүнийг сонгох сонгуулийн журмыг тогтоох;

20.3.11. намын бодлогын тодорхой асуудлаар намын хэмжээний хэлэлцүүлэг явуулах;

20.3.12. намын шагнал бий болгох, түүнийг олгох журам, батлах;

20.3.13. намын Их хурлын чөлөөт цагт дүрэмд өөрчлөлт оруулах асуудлыг Бага хурлын хуралдаанд оролцсон гишүүдийн дийлэнх олонхын саналаар шийдвэрлэнэ. Энэхүү өөрчлөлт нь намын бүтэц, зохион байгуулалттай холбоотой болон намын дотоод ардчилал, эв нэгдэлд сөргөөр нөлөөлсөн, гишүүдийн эрх тэгш байдлыг алдагдуулсан, эрхийг хязгаарласан байхыг хориглоно;

20.3.14. намын хүний нөөцийг бүрдүүлэх шилж сонгох, дэвшүүлэх, хариуцлага тооцох журмыг батлах.

20.4. Монгол Ардын Намын Бага хурлын

гишүүдийн дөрөвний нэгийн дэмжлэг хүлээвэл намд жигүүр байгуулахыг зөвшөөрнө.

20.5. Жигүүр нь намын нэгдэл, зохион байгуулалтад хохирол учруулахад чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулах буюу өөрөө хүсэлт гаргавал Монгол Ардын Намын Бага хурлаас татан буулгана.

21 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ.

БАГА ХУРЛЫН ХУРАЛДААН

21.1. Намын Бага хурлын ээлжит хуралдааныг жилд нэгээс доошгүй удаа зарлан хуралдуулна.

21.2. Намын Бага хурлын хуралдааныг Монгол Ардын Намын дарга, намын Удирдах Зөвлөлийн санаачилгаар, эсхүл намын Бага хурлын гишүүдийн гуравны нэг шаардсанаар зарлан хуралдуулж болно.

21.3. Намын Бага хуралд намын гишүүдийг урилгаар оролцуулан Бага хурлын хуралдааныг өргөтгөн хийж болно. Удирдах Зөвлөл намын Бага хурлын хуралдаанд урилгаар оролцох гишүүдийн тоог тогтооно.

21.4. Намын Бага хурлын хуралдааныг түүнээс

сонгогдсон дарга, орлогч дарга удирдана.

21.5. Нийт гишүүдийн гуравны хоёроос илүү нь оролцож байгаа бол намын Бага хурлыг хүчинтэйд тооцно.

22 ДУГААР ЗҮЙЛ.

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН БОДЛОГЫН ХОРОО

22.1. Намын Удирдах Зөвлөлийн дэргэд Үндэсний хөгжил; боловсрол, соёл, залуучууд, гэр бүл, эрүүл мэнд; нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөр эрхлэлт; байгаль орчин, хөдөөгийн хөгжил; хууль эрхзүйн зэрэг асуудлаар зөвлөх чиг үүрэг бүхий Бодлогын хороод ажиллаж болно.

22.2. Бодлогын хороо нь өөрийн эрхлэх асуудлыг тогтмол судалж, санал боловсруулж намын Удирдах Зөвлөлд оруулна.

22.3. Бодлогын хорооны бүрэлдэхүүн, зохион байгуулалт, ажиллах журмыг намын Удирдах Зөвлөл батална.

23 ДУГААР ЗҮЙЛ.

НАМЫН БАГА ХУРЛЫН ГИШҮҮНИЙ ЭРХ, ҮҮРЭГ

23.1. Намын Бага хурлын гишүүн дараах эрх, үүрэгтэй;

23.1.1 намын Их хурал, Бага хурлаас батлан гаргасан намын бодлого, шийдвэрийг сурталчлах, хэрэгжилтийг зохион байгуулах ажилд биечлэн оролцох;

23.1.2. НАШБ-д намын ажлын зохион байгуулалтын туслалцаа, санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх;

23.1.3. бодлогын хороонд ажиллах;

23.1.4. намын залуу гишүүдийг намын ажилд сургаж, бэлтгэх;

23.1.5. Ерөнхийлөгчийн болон УИХ, орон нутгийн сонгуулийн ажилд биечлэн оролцож, ажлын тайланг намын сонгуулийн Төв байгууллагад хүргүүлэх;

23.1.6. харьяалагдах аймаг, нийслэл, дүүргийн намын хороонд жил бүр Бага хурлын гишүүний хувьд ажлаа тайлагнах бөгөөд энэхүү тайлангаа дараа оны эхний улиралд багтаан намын Удирдах Зөвлөлийн хэрэг эрхлэх газар /ажлын алба/-т ирүүлж байх;

23.1.7. намын үндсэн дүрмийн заалт болон гэмт хэрэгт холбогдсон буюу эсхүл хэвлэл мэдээллээр

тухайлан шүүмжлэгдэн намын нэр хүнд, эрх ашиг хөндөгдөж, уг асуудлаар Хяналтын Ерөнхий Хорооноос тайлбар хүссэн тохиолдолд Бага хурлын гишүүний хувьд намын Хяналтын Ерөнхий Хороонд хариуг шуурхай өгч байх;

23.1.8. намын Бага хурлын гишүүнээс дараах тохиолдолд намын Хяналтын Ерөнхий Хорооны дүгнэлт гарч, намын Бага хуралд оруулан танилцуулснаар Бага хурлын гишүүнээс чөлөөлсөн шийдвэр гарсанд тооцно;

23.1.8.1. намын Бага хурлын гишүүний татвараа дөрвөн улирал төлөөгүй бол;

23.1.8.2. Бага хурлын хуралдаанд хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр хоёр ба түүнээс дээш удаа оролцоогүй бол;

23.1.8.3. аймаг, нийслэлийн намын хорооноос энэ дүрмийн 23.1.6-д заасны дагуу тухайн Бага хурлын гишүүний ажлын тайланг авч хэлэлцээд хангалтгүй гэж үзэн Бага хурлын гишүүнээс эргүүлэн татах саналыг гаргасан бол.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ

МОНГОЛ АРДЫН

НАМЫН ДАРГА

24 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ.

**МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ДАРГА, ТҮҮНИЙ
БҮРЭН ЭРХ**

24.1. Монгол Ардын Нам даргатай байна. Монгол Ардын Намын дарга нь намын тэргүүн мөн.

24.2. Монгол Ардын Намын даргыг намын Их хурлаас дараагийн Их хурал хүртэлх хугацаагаар сонгох бөгөөд намын дарга дараах бүрэн эрхтэй байна:

24.2.1. намын ардчилал, эв нэгдлийг хангах;

24.2.2. намыг дотоод, гадаадад төлөөлөх;

24.2.3. намын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Удирдах Зөвлөлийн гишүүн, Нарийн бичгийн даргыг сонгуулах саналыг Бага хуралд оруулах;

24.2.4. намын үндсэн дүрэм, намын хөтөлбөр, намын Их хурлын шийдвэрийг хэрэгжүүлэхтэй

холбогдсон тодорхой асуудлаар Удирдах Зөвлөлд санал оруулах.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

24.3. УИХ-ын сонгуульд нам олонх болсон бол намын даргыг Ерөнхий сайдад нэр дэвшүүлнэ.

24.4. Намын даргын дэргэд намын бодлого, үйл ажиллагааны уламжлалыг хангах үүднээс Улс төрийн бодлогын зөвлөл ажиллана. Улс төрийн бодлогын зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд намын даргаар сонгогдон ажиллаж байсан намын гишүүд багтана;

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

24.5. Намын даргын санаачилгаар Улс төрийн бодлогын зөвлөлийн гишүүд Удирдах Зөвлөлийн өргөтгөсөн хуралдаанд санал таслах эрхтэй оролцож болно. Улс төрийн бодлогын зөвлөлийн үйл ажиллагааны журмыг Удирдах Зөвлөлөөс батална.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ГҮЙЦЭТГЭХ БАЙГУУЛЛАГА

25 ДУГААР ЗҮЙЛ. НАМЫН ГҮЙЦЭТГЭХ ТӨВ БАЙГУУЛЛАГА

25.1. Монгол Ардын Намд гүйцэтгэх төв байгууллага нь Монгол Ардын Намын Удирдах Зөвлөл байна.

26 ДУГААР ЗҮЙЛ. МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛ

26.1. Удирдах Зөвлөлийг Монгол Ардын Намын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Нарийн бичгийн даргыг оролцуулан 37 гишүүний бүрэлдэхүүнтэйгээр Бага хурлаас намын Их хурлын бүрэн эрхийн хугацаагаар сонгоно.

26.2. Монгол Ардын Намын Удирдах Зөвлөлийн бүрэлдэхүүний 25 хувь намын анхан, дунд шатны төлөөлөл байна.

26.3. Удирдах Зөвлөлийг Монгол Ардын Намын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга толгойлно.

26.4. Удирдах Зөвлөл ажлаа намын Бага хуралд тайлагнана.

27 ДУГААР ЗҮЙЛ. УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ЭРХ, ҮҮРЭГ

27.1. Удирдах Зөвлөл дараах эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ:

27.1.1. намын Их, Бага хурлын шийдвэрийн биелэлтийг хангаж, намын өдөр тутмын ажлыг удирдах;

27.1.2. улс орны нийгэм, эдийн засаг, улс төрийн амьдралын асуудлаар санал дүгнэлт гаргах;

27.1.3. намын бүх шатны байгууллагын үйл ажиллагааны нэгдмэл байдлыг хангаж, дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх;

27.1.4. намын боловсон хүчний бодлогыг хэрэгжүүлж, сахилга, хариуцлагын талаар намаас баримтлах чиглэл гаргах;

27.1.5. намын гадаад харилцааг эрхлэх, гадаад орны улс төрийн намтай харилцаа тогтоох, хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх;

27.1.6. намын санхүү, аж ахуйг эрхэлж, энэ асуудлыг хариуцсан байгууллага, албан

тушаалтны ажилд хяналт тавих, жилийн төсөв батлах;

27.1.7. намын аж ахуй, санхүүгийн байдлын талаар намын Их, Бага хуралд тайлагнахын хамт Монгол Ардын Намын Хяналтын Ерөнхий Хороонд тухай бүр мэдээлж байх;

27.1.8. намын Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөгөөнийг байгуулах;

27.1.9. намын Нарийн бичгийн дарга нарын ажил үүргийн хуваарийг батлах;

27.1.10. намын төв хэвлэл “Монголын үнэн” сонин болон эрдэм шинжилгээ, сургалт, судалгааны байгууллагын удирдлагыг томилох, чөлөөлөх;

27.1.11. Хяналтын Ерөнхий Хорооны дүгнэлтийг үндэслэн аймаг, нийслэлийн намын хорооны даргыг огцруулах эсэх тухай шийдвэрийг гарган аймаг, нийслэлийн намын хороонд хүргүүлэх;

27.1.12. Удирдах Зөвлөлийн хуралдааны дэгийн тухай журмыг тогтоох;

27.1.13. намын Бага хурлаас шилжүүлсэн буюу даалгасан бусад эрх, үүрэг;

27.1.14. намын гишүүдийн цахим бүртгэлтэй холбоотой үйл ажиллагааны тайланг хэлэлцэх.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

27.2. Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөн нь Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Нарийн бичгийн дарга нараас бүрдэх бөгөөд намын Удирдах Зөвлөлийн хэрэг эрхлэх газар /ажлын алба/-ын өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан зохицуулах, аж ахуй санхүүгийн холбогдолтой асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэх эрхтэй. Намын гишүүд, иргэдээс намын үйл ажиллагаатай холбогдуулан гаргасан санал хүсэлт, өргөдөлд хариу өгөх ажлыг зохион байгуулна.

28 ДУГААР ЗҮЙЛ.

УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ХУРАЛДААН

28.1. Удирдах Зөвлөлийн хуралдааныг намын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга зарлан хуралдуулна.

28.2. Намын дарга эсхүл Удирдах Зөвлөлийн гишүүдийн олонх нь шаардсан бол Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хуралдааныг зарлан хуралдуулах үүрэгтэй.

28.3. Удирдах Зөвлөлийн хуралдааныг Ерөнхий нарийн бичгийн дарга удирдана, түр эзгүйд нь түүний даалгаснаар аль нэг Нарийн бичгийн дарга удирдана.

28.4. Удирдах Зөвлөлийн хуралдаанд гишүүдийн олонх нь оролцсон бол хүчинтэйд тооцно.

28.5. Удирдах Зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцэж

буй асуудлыг хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонхын саналаар шийдвэрлэж тогтоол гаргана.

28.6. Удирдах Зөвлөлийн тогтоолд гишүүд, тэмдэглэлд хуралдаан даргалагч гарын үсэг зурна.

28.7. Шаардлагатай тохиолдолд Удирдах Зөвлөлийн хуралдааныг өргөтгөсөн бүрэлдэхүүнтэйгээр зохион байгуулж болно.

29 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ.

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ЕРӨНХИЙ НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА

29.1. Монгол Ардын Намын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга дараах эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ:

29.1.1. Удирдах Зөвлөлийн хуралдааны бэлтгэлийг хангах, гарсан шийдвэрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

29.1.2. Удирдах Зөвлөлийн хэрэг эрхлэх газар (ажлын алба)-ыг толгойлж, өдөр тутмынх нь ажлыг удирдах;

29.1.3. намын санхүү, аж ахуйг эрхлэн хөтлөх, батлагдсан төсвийг захиран зарцуулах;

29.1.4. намын архив, цахим архив, албан хэрэг хөтлөлтийг зохих хууль тогтоомжийн дагуу зохион байгуулах;

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

29.1.5. Монгол Ардын Намын дарга хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар албан үүргээ гүйцэтгэх боломжгүй болсон тохиолдолд түүнийг шинээр сонгох хүртэл бүрэн эрхийг нь хэрэгжүүлэх.

29.2. Ерөнхий нарийн бичгийн дарга орон тооны байх бөгөөд өөр ажил, албан тушаал эрхлэхийг хориглоно.

30 ДУГААР ЗҮЙЛ.

УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН АЖЛЫН АЛБА

30.1. Удирдах Зөвлөл Хэрэг эрхлэх газар (ажлын алба)-тай байна.

30.2. Ажлын албаны дүрэм, зохион байгуулалтын бүтэц, орон тоо, төсвийг Удирдах Зөвлөл батална.

30.3 Хэрэг эрхлэх газар /ажлын алба/-ын нэгжийн удирдлагыг Ерөнхий нарийн бичгийн даргын санал болгосноор Удирдах Зөвлөл, бусад ажилтныг “сонгон шалгаруулалтын үндсэн дээр” холбогдох нэгжийн удирдлагын санал болгосноор Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөн томилж, чөлөөлнө. Удирдах Зөвлөлийн хэрэг эрхлэх газар (ажлын алба) УИХ дахь Монгол Ардын Намын бүлгийн үйл ажиллагаанд эрх хэмжээнийхээ хүрээнд дэмжлэг үзүүлэх үүрэгтэй.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ

НАМЫН ХЭВЛЭЛ, МЭДЭЭЛЭЛ, ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ БАЙГУУЛЛАГА

31 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ.

НАМЫН ТӨВ ХЭВЛЭЛ

31.1. Намын Төв хэвлэл нь “Монголын үнэн” сонин мөн.

31.2. Намын Төв хэвлэл нь намын гишүүдийн үзэл бодлыг илэрхийлж, нээлттэй, бие даасан үйл ажиллагаа явуулна.

31.3. Намын Төв хэвлэлийн эрхлэгч нь сонины үйл ажиллагаа, гишүүдээс намын ажлын тухай ирүүлсэн санал, хүсэлт, шүүмжлэлийн талаар намын Удирдах Зөвлөлд мэдээлнэ.

31.4. Орон нутгийн намын байгууллага хэвлэлтэй байж болно.

31.5. Намын сонгуульт гишүүн бүр намын хэвлэл захиалах үүрэгтэй бөгөөд намын Бага хурлын гишүүний хандиваас намын хэвлэлийг бэлтгэх

ажлыг санхүүжүүлэн намын гишүүн бүхий айл өрх бүрд улирал тутмын тусгай дугаарыг үнэ төлбөргүй хүргэх, намын мэдээллийн нэгдсэн үйлчилгээг намын Удирдах Зөвлөл, аймаг, нийслэлийн намын хороод хамтран хариуцаж, намын анхан шатны байгууллагаар дамжуулан зохион байгуулна.

32 ДУГААР ЗҮЙЛ.

НАМЫН ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭ, СУРГАЛТ, СУДАЛГААНЫ БАЙГУУЛЛАГА

32.1. Нам хараат бус бие даасан эрдэм шинжилгээ, сургалт, судалгааны байгууллагатай байна.

32.2. Намын эрдэм шинжилгээ, сургалт, судалгааны байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт, ажиллах журмыг намын Удирдах Зөвлөл батална.

32.3. Эрдэм шинжилгээ, сургалт судалгааны байгууллага нь Монгол Ардын Намын Удирдах Зөвлөлд ажлаа тайлагнана.

32.4. Судалгаанд тулгуурлан Монгол Ардын Намын удирдах бүх шатны байгууллагуудыг арга зүйн зөвлөмжөөр хангах, намын боловсон хүчнийг бэлтгэхэд туслалцаа үзүүлэх үүрэгтэй байна.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ НАМЫН ХЯНАЛТ

33 ДУГААР ЗҮЙЛ.
**НАМЫН ХЯНАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГА, ТҮҮНИЙ
БҮРЭЛДЭХҮҮН**

33.1. Намын дотоод хяналт нь хараат бус бие даасан байна.

33.2. Монгол Ардын Намын дотоод хяналтыг Монгол Ардын Намын Хяналтын Ерөнхий Хороо, аймаг нийслэл, сум дүүргийн Хяналтын хороо тус тус хэрэгжүүлэх ба НАШБ-д Хяналтын хэсэг байгуулна.

33.3. Хяналтын Ерөнхий Хороог намын Их хурлаас 21 хүртэл гишүүний бүрэлдэхүүнтэйгээр дараагийн Их хурал хүртэлх, аймаг нийслэлийн Хяналтын хороог тэдгээрийн Бага хурлаас 9-11 гишүүний бүрэлдэхүүнтэйгээр дараагийн Бага хурал хүртэлх хугацаагаар, НАШБ-ын бүх гишүүний хурлаас Хяналтын хэсгийг 5-7 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр тайлангийн хугацаагаар тус тус сонгоно. Сум дүүргийн намын Бага хурлаас 7-9 хүний бүрэлдэхүүнтэй Хяналтын хороо байгуулна. Хяналтын Ерөнхий Хороо болон намын дунд шатны байгууллагын хяналтын хорооны дарга нь 35 нас хүрсэн намд гишүүнээр

элсээд 10-аас доошгүй жил болсон, намын анхан болон дунд шатны байгууллагын хяналтын хорооны гишүүн нь намд гишүүнээр элсээд 5-аас доошгүй жил болсон гэмт хэрэг, ёс зүйн зөрчилд холбогдон ял, шийтгэл хүлээж байгаагүй, намын дүрмийг хэрэглэх мэдлэг чадвар сайтай намын гишүүн байх шаардлагыг хангасан байна.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

33.4. Хяналтын Ерөнхий Хорооны дарга, дэд дарга болон аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн хяналтын хороодын дэд даргыг гишүүд дотроосоо сонгоно.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

33.5. Аймаг, нийслэлийн Хяналтын хорооны даргыг Хяналтын Ерөнхий Хорооны дарга тухайн шатанд сонгогдсон Хяналтын хорооны гишүүд дундаас нэр дэвшүүлэн Хяналтын Ерөнхий Хорооны хуралдаанаар томилно. Нэр дэвшигч Хяналтын Ерөнхий Хорооны хуралд биечлэн эсхүл цахимаар оролцох бөгөөд Хяналтын хорооны гишүүд сонгогдсоноос хойш 30 хоногийн дотор томилно.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

33.6. Сум, дүүргийн Хяналтын хорооны даргыг аймаг, нийслэлийн Хяналтын хорооны дарга тухайн шатанд сонгогдсон Хяналтын хорооны

гишүүд дундаас нэр дэвшүүлэн аймаг, нийслэлийн Хяналтын хорооны хуралдаанаар томилно. Нэр дэвшигч Хяналтын хорооны хуралд биечлэн эсхүл цахимаар оролцох бөгөөд Хяналтын хорооны гишүүд сонгогдсоноос хойш 30 хоногийн дотор томилно.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

33.7. Хяналтын Ерөнхий Хорооны дарга болон аймаг, нийслэл, сум дүүргийн хяналтын хороодын дарга нар бүтэн орон тоогоор ажиллана.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

33.8. Хяналтын Ерөнхий Хорооны дарга намын Бага хурал, Удирдах Зөвлөлийн хуралдаанд; аймаг, нийслэл, сум дүүргийн хяналтын хороодын дарга аймаг, нийслэл, сум дүүргийн намын хорооны тэргүүлэгчдийн хуралдаанд тус тус зөвлөх эрхтэй оролцоно.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

33.9. Нийслэлийн намын Бага хурлын чөлөөт цагт Хяналтын Ерөнхий Хорооны гишүүн орон гарвал Хяналтын Ерөнхий Хороо намын даргатай зөвшилцөн, аймаг, нийслэлийн хяналтын хороо Хяналтын Ерөнхий Хороотой, дүүргийн хяналтын хороо нийслэлийн хяналтын хороотой тус тус зөвшилцөн нөхөн сонгоно.

33.10. Намын хяналтын байгууллагын хэвийн үйл ажиллагаагаа явуулах нөхцөлийг тухайн шатны байгууллага хариуцан ажиллана. Хяналтын Ерөнхий Хороо болон аймаг, нийслэл, дүүргийн хяналтын хороо жилийн төсвөө боловсруулан баталж, намын Удирдах Зөвлөл болон тухайн шатны намын хорооны төсөвт тусгана.

33.11. Намын Хяналтын Ерөнхий Хорооны дэргэд намын сонгуульт болон намаас санал болгож сонгогдож, томилогдсон албан тушаалтны ёс зүйн асуудлыг хариуцсан намын Ёс зүйн хороо ажиллана. Ёс зүйн хорооны дарга нь Хяналтын Ерөнхий Хорооны дэд дарга байна.

33.12. Намын Хяналтын Ерөнхий Хороо, Аймаг, нийслэл, дүүргийн хяналтын хороо нь тухайн нутаг дэвсгэрт ажиллаж байгаа намын сонгуульт болон намаас санал болгон сонгогдож, томилогдсон албан тушаалтны ёс зүйн байдалд хяналт тавина.

33.13. Ёс зүйн хорооны бүрэлдэхүүн ажиллах журмыг Хяналтын Ерөнхий Хороо батална.

34 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ.

НАМЫН ХЯНАЛТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ЭРХ, ҮҮРЭГ

34.1. Монгол Ардын Намын Хяналтын Ерөнхий Хороо дараах эрх, үүрэгтэй байна:

34.1.1. намын үндсэн дүрэм, хөтөлбөрийн биелэлтэд хяналт тавих;

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

34.1.2. намын боловсон хүчний бодлогын хэрэгжилтэд хяналт тавих;

34.1.3. намын байгууллагын санхүү, аж ахуйн үйл ажиллагаанд хяналт тавих;

34.1.4. намын гишүүдээс гаргасан гомдлыг хянан шийдвэрлэх;

34.1.5. нам, түүний гишүүдийн нэр төрийг хамгаалах, Монгол Ардын Намын нэр хүндийг гутаан доромжлох зорилгоор тараасан мэдэгдэл, мэдээлэлд намын хэвлэл мэдээлэл хариуцсан нэгжтэй хамтран тухай бүр хариу өгөх;

34.1.6. намаас хасагдсан гишүүний гомдлыг хянаж шийдвэрлэх;

34.1.7. намын сонгуульт болон төрийн улс төрийн албан тушаалд сонгогдох, томилогдох гишүүн, түүнчлэн намын Их, Бага хурлын хэлэлцэх асуудал, гарах шийдвэрийн талаар намын зохих шатны байгууллагад санал дүгнэлт оруулах;

34.1.8. намаас төрийн болон намын удирдах албан тушаалуудад санал болгож сонгогдож, томилогдсон гишүүдийн ёс зүйн зөрчлийг шалгаж дүгнэлт гаргах;

34.1.9. аймаг, нийслэлийн хяналтын хороог арга зүйн удирдлагаар хангах;

34.1.10. ээнэ дүрмийн 34.1.1, 34.1.2, 34.1.4-т заасан асуудлаар жил бүр намын Бага хуралд мэдээлэл хийх;

34.1.11. Хяналтын Ерөнхий Хорооны шалгалтаар аймаг, нийслэлийн намын хорооны үйл ажиллагаанд ноцтой зөрчил гарсан болон хангалтгүй ажиллаж байгаа нь тогтоогдсон тохиолдолд намын Удирдах Зөвлөлөөс баталсан намын байгууллагын үйл ажиллагааны үнэлгээний шалгуур үзүүлэлт тогтоох, хариуцлага тооцох журмын дагуу холбогдох удирдах албан тушаалтныг огцруулах хүртэл арга хэмжээ авах саналыг намын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад гаргах;

34.1.12. намын үндсэн дүрмийг нэг мөр ойлгон хэрэглэх талаар маргаан үүссэн тохиолдолд тайлбар гаргах;

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

34.1.13. энэ зүйлийн 34.5-д заасан үндэслэлээр намын гишүүний эрхийг түдгэлзүүлэх, сэргээх.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

34.2. Аймаг, нийслэлийн хяналтын хороо нь энэ дүрмийн 34.1-д заасан эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ.

Энэ дүрмийн 34.1.9, 34.1.12 үүнд үл хамаарна.

34.3. НАШБ-ын дэргэдэх хяналтын хэсэг энэ зүйлийн 34.1.9, 34.1.11, 34.1.12-д зааснаас бусад эрхийг хэрэгжүүлнэ.

34.4. Намын хяналтын байгууллага нь тухайн шатны намын болон доод шатны хяналтын байгууллага, сонгуульт албан тушаалтны гаргасан дүрмийн хэм хэмжээг зөрчсөн шийдвэрийг хүчингүй болгоно.

34.5. Намын гишүүн энэ дүрмийн 4.3-т заасан үүргээ биелүүлээгүй нь Хяналтын Ерөнхий Хороо тухайн асуудлыг хэлэлцэх үндэслэл болно. Гишүүн нь Хяналтын Ерөнхий Хорооны хуралдаанд биечлэн оролцоно.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

34.6. Дараах тохиолдолд Хяналтын Ерөнхий Хорооны тогтоолоор гишүүнчлэлийн эрхийг хугацаатай болон хугацаагүйгээр түдгэлзүүлнэ.

34.6.1. илтэд ёс зүйн зөрчил гаргасан;

34.6.2. ашиг сонирхлын ноцтой зөрчил гаргасан;

34.6.3.авлигын гэмт хэрэгт холбогдсон.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

34.7. Энэ зүйлийн 34.6.3-т заасан үндэслэлээр гишүүнчлэлийн эрх нь түдгэлзсэн намын гишүүнийг авлигын гэмт хэрэгт гэм буруугүйд тооцсон бол гишүүнчлэлийн эрх сэргэнэ.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

35 ДУГААР ЗҮЙЛ. ХЯНАЛТЫН ХОРООНЫ ХУРАЛДААН

35.1. Хяналтын хорооны үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь хуралдаан мөн.

35.2. Хяналтын хорооны хуралдааныг дарга нь зарлан хуралдуулж удирдана.

35.3. Хорооны гишүүдийн олонх нь оролцсон бол хуралдааныг хүчинтэйд тооцно.

35.4. Хэлэлцэж буй асуудлыг хуралдаанд оролцож буй гишүүдийн олонхын саналаар шийдвэрлэж тогтоол гаргана.

35.5. Хорооны хурлын тогтоолд хуралдаанд оролцсон гишүүд, тэмдэглэлд хуралдаан даргалагч гарын үсэг зурна.

АРАВДУГААР БҮЛЭГ НАМААС СОНГУУЛЬД НЭР ДЭВШИГЧИЙГ ТОДРУУЛАХ

36 ДУГААР ЗҮЙЛ.

НАМААС УИХ-ЫН БОЛОН ОРОН НУТГИЙН СОНГУУЛЬД НЭР ДЭВШИГЧДЭД ТАВИХ НИЙТЛЭГ ШААРДЛАГА

36.1. УИХ-ын болон орон нутгийн сонгуульд нэр дэвших гишүүн нь “Монгол Ардын Намаас төр, улс төрийн болон намын удирдах албан тушаалуудад санал болгож сонгогдох, томилогдох гишүүний ёс зүйн хэм хэмжээ”-г зөрчөөгүй байна.

36.2. Намаас сонгуульд нэр дэвшигчид тавих шалгуур болон бусад асуудлыг Бага хурлаас баталсан журмыг баримтлан шийдвэрлэнэ.

37 ДУГААР ЗҮЙЛ.

ЕРӨНХИЙЛӨГЧ, УИХ-ЫН БОЛОН АЙМАГ, НИЙСЛЭЛИЙН ИТХ-ЫН ТӨЛӨӨЛӨГЧИД НЭР ДЭВШҮҮЛЭХ

37.1. НАШБ нь Ерөнхийлөгч, УИХ болон аймаг, нийслэлийн ИТХ-ын сонгуульд нэр дэвших боломжтой гишүүнийг намын Бага хурлаас баталсан журмын дагуу явуулах намын гишүүд болон гишүүн бус иргэдийн өргөн оролцоотой чөлөөт, ардчилсан, шударга өрсөлдөөнт хэлэлцүүлгийн үндсэн дээр тодруулна.

37.2 Энэ дүрмийн 37-1-т заасан хэлэлцүүлгээр тодорсон 2 хүртэл УИХ-ын сонгуульд нэр дэвших боломжтой гэж үзсэн мандатын тоотой тэнцүү гишүүд дэмжигчдийн талаар намын Бага хурал хуульд заасан журмын дагуу шийдвэр гаргах бөгөөд нэр дэвшигчдийг холбогдох байгууллагад бүртгүүлэх ажлыг Удирдах Зөвлөл зохион байгуулна.

37.3. Аймаг, нийслэлийн намын хороо нэр дэвшигчийг хурлаараа хэлэлцэж саналаа нууцаар хураан шийдвэрлэж, сонгуулийн тойргийн хороонд бүртгүүлнэ.

38 ДУГААР ЗҮЙЛ.

СУМ, ДҮҮРГИЙН ИТХ-ЫН ТӨЛӨӨЛӨГЧИД НЭР ДЭВШҮҮЛЭХ

38.1. Сум, дүүрэг, хорооны ИТХ-ын төлөөлөгчид нэр дэвшүүлэх асуудлыг сум, дүүрэг, хорооны

намын хороо, үүрийн хурлаар хэлэлцэн нууц санал хураалтаар шийдвэрлэж сонгуулийн холбогдох байгууллагад хүргүүлнэ.

39 дүгээр зүйл.

СОНГУУЛИЙН ДҮНГЭЭР ХАРИУЦЛАГА ХҮЛЭЭХ

39.1. УИХ-ын ээлжит сонгуулийн үр дүнгээр Нам дангаар болон эвсэн Засгийн газрыг эмхлэн байгуулах боломжгүй болсон тохиолдолд Намын дарга огцрох хүсэлтээ Намын Их хуралд тавина. Шинээр Намын дарга, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Удирдах Зөвлөлийг сонгох хүртэл намын дүрмээр хүлээсэн эрх, үүргээ өмнөх намын дарга, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Удирдах Зөвлөл хэрэгжүүлнэ. Намын дарга, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, Удирдах Зөвлөл ийнхүү огцорсон нь сонгуульт үүргээ зохих ёсоор гүйцэтгэж ирсэн Удирдах Зөвлөлийн гишүүн намын удирдах албан тушаалд нэрээ дэвшүүлэхэд саад болохгүй.

39.2. Орон нутгийн ээлжит сонгуулийн үр дүнгээр нам цөөнх болсон бол аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн намын хорооны дарга огцрох хүсэлтээ тухайн шатны намын хорооны хуралд 30 хоногийн хугацаанд тавина.

Шинээр намын дарга, дэд дарга, тэргүүлэгчдийг сонгох хүртэл, намын дүрмээр хүлээсэн үүргээ өмнөх намын дарга, дэд дарга, тэргүүлэгчид хэрэгжүүлнэ.

АРВАН НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ УИХ БОЛОН ИТХ ДАХЬ МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН БҮЛЭГ

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын
30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

40 дүгээр зүйл.

НАМЫН БҮЛГИЙГ БАЙГУУЛАХ

40.1. УИХ болон ИТХ-д сонгогдсон өөрийн гишүүдээр Монгол Ардын Намын бүлгийг байгуулна.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын
30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

40.2. Бүлэг өөрийнхөө дотроос бүлгийн ахлагчийг сонгоно.

40.3. Бүлэг асуудлыг гишүүдийн олонхын саналаар шийдвэрлэнэ.

40.4. Бүлэг нь хууль тогтоомж, Монгол Ардын Намын хөтөлбөр, дүрмийн хүрээнд бие даан ажиллана.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын
30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

40.5. Монгол Ардын Намын Удирдах байгууллага намын бодлогын асуудлаар бүлэгт чиглэл өгч, санал солилцож болно.

40.6. Бүлэгт УИХ болон ИТХ-ын бусад гишүүд нэгдэн ажиллаж болно.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

41 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ.

НАМЫН БҮЛГИЙН ЭРХ, ҮҮРЭГ

41.1. УИХ-аас батлах хууль, тогтоол болон ИТХ-ын аливаа шийдвэрт намын бодлогыг тусгаж, тэдгээртэй холбогдсон асуудлаар намын байр суурийг илэрхийлнэ.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

41.2. Намын бодлого боловсруулахад бүлгийн гишүүдийг идэвхтэй оролцуулна.

41.3. УИХ дахь бүлгийн гишүүдийн үйл ажиллагаа, сахилга, ёс зүйд тодорхойлолт гаргаж Удирдах зөвлөл, Хяналтын Ерөнхий Хороонд хүргүүлнэ.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

41.4. ИТХ дахь бүлгийн гишүүдийн үйл ажиллагаа, сахилга, ёс зүйд тодорхойлолт гаргаж тухайн

шатны намын хороо болон түүний хяналтын хороонд өгнө.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар нэмэлт өөрчлөлт оруулсан)

41.5. Үйл ажиллагааныхаа талаар Монгол Ардын Намын Бага хурал, Удирдах зөвлөлд мэдээлнэ.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

АРВАН ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ МОНГОЛ АРДЫН НАМ БА БУСАД БАЙГУУЛЛАГА

42 ДУГААР ЗҮЙЛ.

**МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ДЭРГЭДЭХ БОЛОН
ДЭМЖИГЧ БАЙГУУЛЛАГА**

42.1. Монгол Ардын Намын дэргэд намын эрхэм зорилго, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд өөрийн гишүүдээ татан оролцуулж дэмжих, намын үзэл баримтлал, үйл хэргийг сурталчлан таниулах, иргэдэд тустай олон нийтийн ажилд оролцох чиглэлээр Ахмадын холбоо, Нийгмийн ардчилал Монголын залуучуудын холбоо, Нийгмийн ардчилал Монголын эмэгтэйчүүдийн холбоо, Нийгмийн ардчилал Монголын оюутны холбоо

үйл ажиллагаагаа хууль болон тус тусын дүрмийн хүрээнд явуулна.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

42.2. Намын гишүүд, дэмжигчид Монгол Ардын Намыг дэмжигч байгууллагыг байгуулж болно.

42.3. Намын дэргэдэх болон дэмжигч олон нийтийн байгууллага өөрийн үйл ажиллагаатай холбоотой аливаа хариуцлагыг бүрэн хүлээнэ.

42.4. Монгол Ардын Нам үндэсний эрх ашгийн үүднээс үйлдвэрчин болон иргэний нийгмийн бусад байгууллагатай хүний эрх, ногоон хөгжил, байгаль хамгаалал, иргэдийн соёл боловсрол, биеийн тамир спортын чиглэлээр түншлэлийн зарчмаар идэвхтэй хамтран ажиллана. Нам нийгмийн чанартай төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх, сургалт, судалгааны ажил явуулахыг дэмжих бөгөөд энэ зорилгоор гэрээний үндсэн дээр намын дэргэдэх болон иргэний нийгмийн бусад байгууллагуудад зарим ажил үүргийг шилжүүлэн гүйцэтгүүлэх буюу эсхүл хамтран зохион байгуулж болно.

42.5. Улс төрийн бусад нам, эвсэл, холбоо, хөдөлгөөнтэй харилцахдаа улс орны тусгаар тогтнол, аюулгүй байдал, үндэсний эв нэгдэл, ард түмний нийтлэг эрх ашгийг эрхэмлэн Үндсэн хууль болон бусад хуулийн хүрээнд хамтран ажиллаж болно.

42.6 Намын дэргэдэх төрийн бус байгууллагын салбар нэгжийн дарга нь тухайн шатны намын байгууллагын тэргүүлэгч гишүүн байна.

42.7. Монгол Ардын Намын дэргэдэх төрийн бус байгууллагад намын гишүүд, дэмжигчид дараах насны хязгаараар хамрагдана.

- НАМОХ-ны гишүүн: - 25 нас хүртэл;

- НАМЗХ-ны гишүүн: - 35 нас хүртэл;

- Ахмадын холбооны гишүүн: - хуулиар тогтоосон тэтгэврийн насанд хүрсэн намын гишүүд, дэмжигчид байна.

АРВАН ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ НАМЫН ӨМЧ ХӨРӨНГӨ

43 ДУГААР ЗҮЙЛ.

НАМЫН ХӨРӨНГИЙН БҮРДЭЛТ, ЗАРЦУУЛАЛТ

43.1. Монгол Ардын Намын хөрөнгө нь гишүүдийн татвар, байгууллага, хүмүүсээс өргөсөн хандив, төрөөс олгосон санхүүгийн дэмжлэг, гэрээсэлсэн зүйл, намын бэлгэдэл бүхий бэлэг дурсгалын зүйлс, намын өмчлөлд байгаа барилга байгууламж, эд юмс, намын хэвлэл, мэдээлэл, сурталчилгааны болон хуульд заасан бусад орлогоос бүрдэнэ.

43.2. Намын архив, цахим архив, цахим хаягууд, сан хөрөнгө нь түүний халдашгүй бөгөөд хуваагдашгүй өмч мөн.

(Энэ хэсэгт 2021 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Ардын Намын 30 дугаар Их хурлаар өөрчлөн найруулсан)

43.3. Намын бүх шатны байгууллага, хөрөнгийн зарцуулалтын талаар жил бүр гишүүдэд мэдээлж байна.

44 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ.

НАМЫН ГИШҮҮНИЙ ТАТВАР, ТҮҮНИЙ ХЭМЖЭЭ

44.1. Гишүүний татвар нь намын анхан шатны байгууллагын өдөр тутмын үйл ажиллагаа явуулахад шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэр мөн.

44.2. Татвар төлөх гишүүдийн жагсаалт, төлөх татварын хэмжээ, хугацааг НАШБ-ын тэргүүлэгчдийн хурлаар хэлэлцэж баталгаажуулна.

44.3. НАШБ гишүүний сард төлөх татварын хэмжээг намын Бага хурлаас баталсан санхүүжилтийн журмын дагуу тогтооно.

44.4. Намын гишүүний татварын хэмжээг энэ дүрмийн 44.3-т зааснаас илүү тогтоох, татвар төлөхөөс гишүүнийг чөлөөлөх, татварын хэмжээг бууруулах, татварыг бэлэн бусаар буюу бараа оролцуулах, ажил гүйцэтгэх журмаар төлөх асуудлыг НАШБ-ын бүх гишүүдийн хурлаар хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.

45 ДУГААР ЗҮЙЛ.

ТАТВАРЫН ХУРААЛТ, ЗАРЦУУЛАЛТ

45.1. Татвар хураах ажлыг гүйцэтгэх гишүүдийг НАШБ-ын тэргүүлэгчдийн хурлаас томилж, ажлын үр дүнг улирал бүр дүгнэн зохих урамшуулал өгч болно.

45.2. Гишүүний татварыг намын үүр, анхан шатны хороодын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхэд зориулан зарцуулна.

45.3. Намын гишүүн харьяалагдах НАШБ-д татвараа төлнө.

46 ДУГААР ЗҮЙЛ.

НАМЫН СОНГУУЛЬТ ГИШҮҮНИЙ ТАТВАР ТҮҮНИЙ ХЭМЖЭЭ

46.1. Намын сонгуульт гишүүн намын санхүүжилтийн журмын дагуу намд сонгуульт гишүүний татвар төлөх бөгөөд энэ нь түүнийг гишүүний татвараас чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

46.2. Намын шат шатны байгууллагад давхар сонгуультай гишүүн нь өөрийн сонгогдсон хамгийн дээд шатны байгууллагад тогтоосон хураамж төлнө.

46.3. Намын сонгуульт гишүүний татварын хэмжээ, түүний хуваарилалт, зарцуулалтыг намын Бага хурлаас баталсан намын санхүүжилтийн журмаар тогтооно;

ТАТВАРЫН БҮРДҮҮЛЭЛТ, ЗАРЦУУЛАЛТ

47.1. Намын сонгуультны татварын төлөлтөд
намын хяналтын байгууллага хяналт тавина.

47.2. Намын сонгуультан хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр татвараа төлөөгүй нь намаас хариуцлага хүлээлгэх үндэс болно.

47.3. Намын байгууллага татварын орлого, зарцуулалтын тайланг дараа оны эхний сарын 15-ны дотор гаргаж, намын дээд шатны байгууллага, тухайн шатны намын хяналтын байгууллагад хүргүүлнэ. Намын Бага хурлын гишүүдийн татварын тайланг жилийн тайлан тэнцлийн хамт гаргаж, намын Удирдах Зөвлөлөөр батлуулан Хяналтын Ерөнхий Хороонд танилцуулж Бага хуралд оруулан хэлэлцүүлнэ.

48 ДУГААР ЗҮЙЛ.

ГИШҮҮД, ДЭМЖИГЧДИЙН ХАНДИВ

48.1. Намын бүх шатны байгууллага намын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх зорилгоор хөрөнгө, хандив хуримтлуулах ажлыг зохион байгуулна.

48.2. Хандивыг зөвхөн сайн дурын үндсэн дээр өгөх бөгөөд гишүүд дэмжигчдийн өргөсөн хандив нь намаас хариу нэхэх үндэслэл болохгүй.

48.3. Хандивлагчдын нэрсийн жагсаалт, мөнгөн дүн, түүний зарцуулалтыг хандив цуглуулах

болсон арга хэмжээ бүрээр тухайн үед нь гаргаж, жил тутам дээд шатны намын байгууллагад мэдээлнэ.

48.4. Хандивын нэгдсэн тайланг намын ажлын албаны санхүүгийн асуудал эрхэлсэн хэлтэс жилийн дүнгээр нэгтгэн гаргаж Удирдах Зөвлөлд танилцуулан Хяналтын Ерөнхий Хороонд хүргүүлнэ.

Тэмдэглэл: _____

Тэмдэглэл: _____

Монгол Ардын Намын Удирдах Зөвлөл

Сүхбаатар дүүрэг, 6-р хороо, Бага тойруу,
Улаанбаатар-11, Монгол Ардын Намын Төв байр,
“Тусгаар Тотнолын Ордон”

Утас: +976-7744 4158

Факс: +976-7744 4158

Цахим шуудан: contact@nam.mn

Цахим хаяг: www.nam.mn

МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН
— 30 —
ДУГААР ИХ ХУРАЛ